

Delavci brez plač in socialnih prispevkov »Odkar smo se po koncu stavke vrnili v Kočevje, se ni spremenilo nič«

»Perkovič mi dolguje okrog 3000 evrov, saj mi je zadnjo plačo izplačal 18. decembra 2008.« Tako je svojo stisko opisal Mevludin Mostarlič, eden od desetih delavcev kočevskega gradbenega podjetja Prenova, ki so v začetku marca deset dni gladovno stavkali. Delodajalec Zoran Perkovič vsem skupaj po Mostarličevih besedah dolguje med 50 in 60 tisoč evrov. Delavci so stavkali tako v Kočevju kot tudi pred vrati ministrstva za delo v Ljubljani. Stavko so med drugim končali zaradi obljube ministrstva, da jim bodo v mesecu dni poiskali novega delodajalca. Čeprav bo mesec kmalu naokoli, služb ni od nikoder, je dejal Mostarlič in potožil: »Odkar smo se po koncu stavke iz Ljubljane vrnili v Kočevje, se ni spremenilo nič.«

*Nejc Gole,
Mario Belovič*

Kršitve glede plač so najpogostejše

Inšpektorji za delo so lani na področju delovnih razmerij opravili skupaj 9965 inšpekcijskih pregledov in pri tem ugotovili 6013 kršitev. Največ kršitev so zaznali v gradbeništvu (1471), trgovini (974) in gostinstvu (847), kjer so opravili tudi največ nadzorov. Kot je prikazano na grafu, so inšpektorji lani največ kršitev ugotovili pri plačilu za delo, in sicer 1522, sledijo pa kršitve pri sklepanju pogodb o zaposlitvi in vodenju evidenc. »Nedvomno sta število in struktura ugotovljenih kršitev kazalec gospodarske krize, saj v primerjavi s preteklim letom opazamo trend povečevanja števila kršitev ravno v segmentih, ki so v zdajšnjih gospodarskih razmerah najbolj izpostavljeni,« je povedal glavni inšpektor za delo Borut Brezovar. Inšpektorji so lani ugotovili tudi 340 kršitev na področju zaposlovanja in dela tujcev, kar je 22 kršitev več kot leto pred tem. »Inšpektorji opazajo pogost pojav kršitev, ko tujci opravljajo dela, za katera nimajo izdanih delovnih dovoljenj. Razlog za to je izogibanje ureditvi števila kvot, s katerimi se omejuje število tujcev na trgu dela in za določene skupine zaposlitev,« je pojasnil Brezovar.

Kako je mogoče, da Perkovič delavcem ni izplačeval plač menda kar petnajst mesecev, temveč jim je denar dajal na roke, inšpekcija pa je to odkrila šele, ko so začeli delavci gladovno stavkati, smo vprašali glavnega inšpektorja za delo Boruta Brezovarja. Kot nam je odgovoril, se je inšpektorat odzval takoj, ko je prijel prijavo delavcev, in sicer 1. marca. Torej prav na dan, ko so delavci začeli stradati. V Prenovi so odkrili nepravilnosti pri izplačilu plač in regresa za lani in pri sklepanju dveh pogodb za določen čas. »Ugotovljene so bile tudi nepravilnosti pri odmeri dopusta in z zaračunavanjem stroškov pridobitve delovnega dovoljenja in bivalnega vizuma delavcem. Za ugotovljene nepravilnosti je uveden postopek o prekršku. Postopek torej še poteka,« je pojasnil Brezovar. Inšpektor bo Perkoviču izrekel globo, zaradi suma kratenja temeljnih pravic delavcev, poslovne goljufije in ponarejanja listin pa je zoper njega več kazenskih ovadb podala tudi policija.

Primer kočevske Prenove kaže na sistemski problem. Načlenja vprašanje učinkovitega nadzora nad delodajalci, delov-

nih dovoljenj za migrante, lahkotne registracije novih podjetij, ko lahko nekdo, neodvisno od tega, kaj je prej počel ali komu ostal dolžan, prijavi novo podjetje. Povezana problematika so tudi neporavnani socialni prispevki v nekaterih (državnih) podjetjih, ki je postala vidna pri Steklarski novi. Inšpekcije in drugi nadzorni organi, ki jih imamo, so dostikrat prešibki, ugotavlja minister za delo Ivan Svetlik. »Inšpektorjev je malo za vsa delovišča po Sloveniji, za približno 160.000 poslovnih subjektov. Osemdeset inšpektorjev, kolikor jih ima denimo delovna inšpekcija, ne more nadzirati vseh,« je Svetlik priznal v *Sobotni prilogi* prejšnji teden. Na mestu je seveda tudi vprašanje, kako zakonodaja določa pristojnosti teh inšpekcij, kakšne instrumente imajo v rokah za nadzor in ukrepanje, pravi minister. Tukaj je precej omejitvev, ki jih ministrstvo namerava letos odpraviti z novim zakonom o inšpekciji. Opozoril je tudi na problematično registracijo podjetij. »Primer Prenove je točno tak. Ta podjetnik je že imel podjetje, a ga je moral zapreti zaradi izgube. A je vseeno lahko odprl novo podjetje in je spet prišel v tak položaj,« pravi Svetlik.

Sužnjelastniška zakonodaja in beda bivanja

Za odgovore, kako je mogoče, da podjetnik z novim podjetjem tako izigra državo in delavce, smo se obrnili na ministrstvo za gospodarstvo, ki je pristojno za to področje; ministrstvo za javno upravo (MJU), ki je pripravilo program odprave administrativnih ovir pri registraciji podjetij, in na obrtno-podjetniško zbornico. Z ministrstva za gospodarstvo nam niso odgovorili. Na MJU pa so nas opozorili, da je za registracijo in vpis v poslovni register obvezna izjava, da oseba nima neporavnanih obveznosti na davčni upravi. Če pa poda neresnično izjavo, bi morala agencija za javno-pravne evidence in storitve (Ajpes) po uradni dolžnosti takšno osebo izbrisati iz poslovnega registra. Po zakonu o gospodarskih družbah način in postopek prenehanja opravljanja dejavnosti podjetnika predpiše minister, pristojen za gospodarstvo, kjer smo, kot rečeno, ostali brez odgovorov. Da je takšna praksa sporna, priznavajo tudi na zbornici. Sami sicer podpirajo odpravo administrativnih ovir pri poslovanju, pri ustanavljanju novih gospodarskih subjektov pa zbornica trdi, da ni bila nikoli za popolno liberalizacijo. Pri ustanavljanju novih podjetij je zahtevala, naj

pristojni preverijo poslovne prostore, saj se pojavlja vse več primerov, ko je na enem naslovu ustanovljenih več deset podjetij, ki jih tam dejansko ni.

Za težave kočevskih delavcev je kriva tudi sedanja politika delovnih dovoljenj, ki so jo kritiki že označili za sužnjelastniško. Delavec migrant mora namreč dve leti delati pri istem delodajalcu, čeprav mu ta ne plačuje, če želi dobiti osebno dovoljenje za daljši čas, ki delavcu dopušča prosto gibanje med različnimi delodajalci. Minister Svetlik meni, da podobno regulirajo priseljivanje tujih delavcev tudi druge države, a je že napovedal, da bo vlada poskusila dopolniti meddržavne sporazume in bolje zaščititi delavce migrante. Poleg tega so nam na ministrstvu dejali, da bodo spremenili sporno določbo: pogoj za izdajo osebnega delovnega dovoljenja z veljavnostjo treh let bo še vedno dveletna neprekinjena zaposlitev, vendar ne več pri istem, temveč pri katerem koli delodajalcu.

Ko so delavci Prenove stavkali v drvarnici v Kočevju, na mrazu in snegu, se je znova postavilo vprašanje o bedi bivanjskih razmer delavcev migrantov. Lastnik gradbenega podjetja z 80 zaposlenimi, ki ni želel biti imenovan, je opozoril, da bi morala država definirati minimalne pogoje za nastanitve delavcev. Podjetja so že pred leti začela zapirati samske domove, saj veliko dela posredujejo podizvajalcem. Poleg tega je v zadnjih letih konjunktura v Sloveniji prihajalo veliko tujih delavcev, postelji v samskih domovih pa je zmanjkalo. Tako so nekateri začeli delodajalcem ponujati stanovanja ali hiše, natrpane s posteljami, menda tudi po hodnikih. Te so po vsej Sloveniji, delavci pa se selijo glede na to, kje je gradbišče. Naš sogovornik mora za delavca v takem stanovanju plačati sto evrov in stroške na mesec. Cena v samskem domu pa se giblje tudi nad 150 evri za delavca.

»Cene bivanja v samskih domovih so izjemno visoke, tudi okrog 150 evrov na mesec, čeprav sta s tem praviloma zagotovljeni le postelja v sobi, ki se jo deli s tremi, štirimi ali več osebami, in skupna kopalnica. Tako nastane absurdna situacija, ko stane mesečni najem 15 kvadratnih metrov velike sobe, v kateri so štiri postelje, 600 evrov,« je ponazoril sekretar za zaposlovanje, socialna področja in migracije pri Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije Goran Lukič.

Naš sogovornik, čigar podjetje deluje v Ljubljani in na Obali, je izpostavil vpraša-

nja, kdo naj tujim delavcem priskrbi nastanitev, v kakšnih razmerah stanujejo in kdo jim plača stroške nastanitve. »Težava s stroški nastanitve se poveča, ko delodajalec plače ne izplačuje redno ali ko delavci večji del meseca ne delajo, stroški pa so fiksni. Glede na to, da večina delavcev pozimi zasluži med 500 in 650 evri ali še manj, pri tem pa se jim od tega zneska odšteje še strošek nastanitve, od 150 do 200 evrov, je vprašanje, kaj jim še ostane. To povzroča napetosti in težave,« je pojasnil.

Na ministrstvu za delo smo zato vprašali, kdo sploh je odgovoren za nastanitev delavcev in kdo mora nastanitev plačati. Odgovorili so nam, da v slovenski zakonodaji trenutno ni predpisa, ki bi urejal to področje. Kot so dodali, slovenska ustava določa, da ima vsak pravico za svobodno izbiro namestitve. A delavci migranti, ki so zaradi osebnih delovnih dovoljenj vezani na delodajalce, si namestitve ne morejo izbirati. Prav tako ne razmer, v katerih živijo. Delavci še vedno čakajo na sprejetje uredbe o zagotavljanju minimalnih bivalnih in stanovanjskih pogojev za tujce v Sloveniji. Ta je bila pripravljena že lani, a je vladna služba za zakonodajo ugotovila, da ni zakonske podlage za izdajo uredbe. Sedaj so po zagotovilih ministrstva za delo ustrezno pravno podlago pripravili s spremembami zakona o zaposlovanju in delu tujcev, ki naj bi bile sprejete pred poletnimi počitnicami.

Delavci, ki jim prispevki niso bili plačani

Neizplačane plače pa niso edina težava, ki je v kriznem letu doletela delavce. Konfederacija sindikatov Neodvisnost je zaradi neplačevanja socialnih prispevkov pred meseci na celjsko tožilstvo vložila kazensko ovadbo zoper odgovorne v družbi Steklarska nova, ki je od maja v stečaju. Kot je opozoril predsednik sindikata Drago Lombar, je tožilstvo ugotovilo, da bi protipravne posledice nastale šele, ko bi se posamezen delavec, za katerega delodajalec ni plačal prispevkov, želel upokojiti. Sindikat je za šest delavcev Steklarske nove, ki izpolnjujejo pogoje za upokojitev, pred dnevi že vložil individualne tožbe, za druge pa bo zahteval ustavno presojo takšne pravne interpretacije. »Nelogično je namreč, da nekdo, ki krši zakon, ni takoj odgovoren,« meni Lombar. Po njegovem naj prispevkov ne bi imelo plačanih okrog 150.000 delavcev. »Nihče v tej državi ne zna natančno povedati, kdo prispevkov ni plačeval in koliko ljudi jih nima plačanih. Koga naj bi ti ljudje, ki imajo, recimo, še 15 ali 20 let do upo-

kojitve, po tem času tožili za danes neplačane prispevke?« se sprašuje.

Na davčni upravi, ki je odgovorna za nadzor nad plačili prispevkov, konkretnega primera zaradi davčne tajnosti niso želeli komentirati, prav tako nam niso povedali, koliko (državnih) podjetij delavcem dolguje socialne prispevke. Za odlog plačila, za katerega so davčni urad zaprosili vodilni Steklarske nove (ta je v stoddstotni lasti države), pa sporočajo, da imajo zakonsko podlago. A to je, kot kaže, mogoče zlahka izigrati. Na to je opozoril tudi minister za delo: »Vzpostavil se je sistem, kjer se država in delodajalec dejansko pogajata za odlog plačila prispevkov na račun zaposlenih. Če odlog plačil vodi v naslednjo fazo, ko gre podjetje v vse večje težave ali stečaj, tega denarja ni mogoče dobiti nazaj, ostanejo pa zaposleni, ki jim prispevki niso bili plačani. Tukaj je potrebna temeljita presoja, ali je ta praksa sploh pravno vzdržna. Vendarle gre za individualne pravice, ki ne morejo biti predmet pogajanja brez delavca.« Konec leta je bilo vseh neplačanih prispevkov za več kot 174 milijonov evrov. A nekaj se na vladni ravni vendarle premika.

Zaradi neplačevanja prispevkov je ustanovila medresorsko delovno komisijo. Ta je delo zaključila ta teden, svoje ugotovitve pa naj bi predstavili v naslednjem. Komisija je proučevala rešitve, ki se nanašajo na obveščanje zavezancev o plačilu prispevkov za socialno varnost, odloge, obročna plačila in odpise prispevkov ter posledice za zaposlene v primeru neplačila prispevkov. Delo komisije je usmerjala državna sekretarka Helena Kamnar, ki je v pogovoru za Delovo prilogo *FT* izpostavila dve vprašanji. Prvo je, ali odlog in obročno plačilo prispevkov dopustiti ali ne. »Če postavimo na tehtnico, ali podjetju odobriš odlog plačila prispevka ali pa boš podjetje zaprl in s tem zaprl tudi delovna mesta, je v primerjavi s tem najbrž cena za možnost, da bodo prispevki plačani pozneje, razmeroma nizka. Delavcu, ki mu delodajalec ne plača prispevkov za socialno varnost, niso z ničimer okrnjene pravice iz zdravstvenega zavarovanja. Obdobje, za katero ti prispevki niso plačani, šteje v pokojninsko dobo, res pa ne šteje v pokojninsko osnovo. Izgubita zdravstvena in pokojninska blagajna, a ti bosta plačilo dobili pozneje z revaloriziranimi obrestmi. Na drugi strani pa imajo zavarovanci delovno mesto,« je pojasnila Kamnarjeva in zaključila, da zato odlog in obročno plačilo nista tako neprijetna ukrepa, da bi ju zlahka odpravili, še posebno ne v sedanjih gospodarskih okoli-

Stran / Page: 12

Doseg / Reach: 145000

Država / Country: SLOVENIA

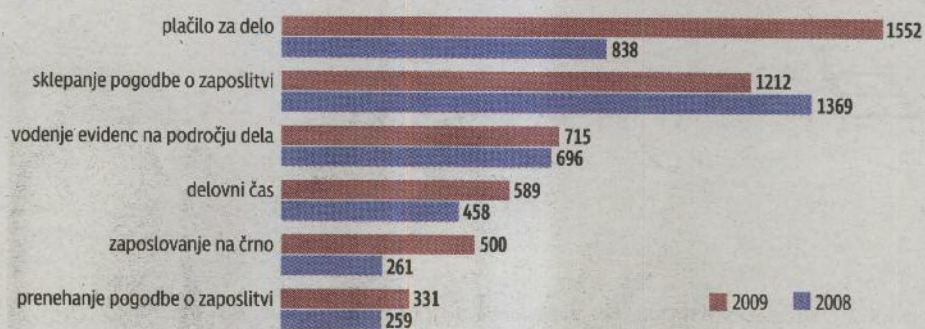
Površina prispevka / Size: 1361 cm2

4 / 5

ščinah. Seveda se lahko odločimo tudi drugače, je dodala.

Drugo vprašanje se nanaša na obveščanje zaposlenih, da delodajalec prispevkov zanje ne plačuje. Glede tega je Kamnarjeva omenila tri možnosti: »Prva je, da obvestilo izda delodajalec, tako da bi na plačnem listu tudi izjavil, da so bili prispevki ne le obračunani, ampak tudi plačani ali da bodo zaradi odloga plačani pozneje. To bi bila najbolj preprosta možnost. Druga možnost je, da obveščanje poteka prek davčne uprave, tako da bi imel zavarovanec prek digitalnega potrdila in davčne številke dostop do svojih podatkov. Davčna uprava pravi, da je takšno storitev sposobna zagotoviti. Tretja možnost pa je, da za takšna obvestila poskrbi zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.«

Število ugotovljenih kršitev na področju delovnih razmerij

DELO Vir: Inšpektorat za delo

Stran / Page: 12

Doseg / Reach: 145000

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 1361 cm²

5 / 5

